

גמרא סדורה

מסכת נדה

פרק ז' - "דַּם הַנְּדָה"

לימוד פרק זה מוקדש
לעילוי נשמת המחנך,
בעל דוגמא אישית
מכבד הורים מיוחד
ר' גד בן מאיר רוזנברג

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות
עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

טו חשוון תש"פ

מסכת נדה פרק ז' - "דם הנדה"

1. נד, ב - נה, א

כ"י

מתניתין

דם הנדה,

ובשר המת - מטמאין לחין,
ומטמאין יבשין.

אבל: הזוב,

והניע,

והרוק,

והשרץ,

והנבלה,

והשכבת זרע - מטמאין לחין,

ואין מטמאין יבשין.

ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן - מטמאין לחין,
ומטמאין יבשין.

וכמה היא שריותן?

בפושרין מעת לעת.

רבי יוסי אומר:

בשר המת: יבש,

ואינו יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה - טהור.

גמרא

מנא הני מילי?

אמר חזקיה:

דאמר קרא: "והדוה בנדתה"²⁹⁴ (ויקרא טו, לב-לג),

מדוה - כמותה,

מה היא - מטמאה,

אף מדוה - מטמאה.

אשכחון לח,

יבש - מנלן?

אמר רבי יצחק:

אמר קרא: "יהיה"²⁹⁵ (ויקרא טו, יט) - בהיותו יהא.

ואימא: הני מילי בלח ונעשה יבש,

יבש מעיקרו - מנלן?

יתו הא דתנו:

"המפלת: כמין קליפה,

כמין עפר,

כמין שערה,

כמין יבחושין אדומים - תטיל למים,

אם נמוחו - טמא" (נידה כא.) - מנלן?

"יהיה" (ויקרא טו, יט) - רבויא הוא.

אי: מה היא עושה משכב ומושב, לטמא אדם ולטמא בגדים,

²⁹⁴ לב זאת תורת הלב ואשר תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה. לג והדוה בנדתה והזב את זובו ולקח ולנקבה ולאיש אשה: שיכב עם שמהו
²⁹⁵ ואשה פי תהיה ובה דם יהיה זכה בכשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הגגע בה יטמא עד הערב

אף דמה נמי, עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים!?

רס"י

שאינו מטמא בביאה. אדם הנכנס עם הזב בבית אינו טמא: **אבן המנוגעת.** מטמאה בביאה אדם הנכנס עמה לבית דכתיב והבא אל הבית וגו': **הזב.** אשר ישכב עליו הזב (ויקרא טו): **היא.** עושה משכבה אב הטומאה ולא דמה עושה משכבה אב הטומאה אבל מטמא הוא את שתחתיו משום משא להיות ראשון ואף על פי שאין נוגע בו דהא איתקש לנדה והכי נמי תנן באבות הטומאה (כלים פ"א מ"ג) דדם נדה מטמא במשא: **אי מה.** משא נדה חמור לטמא אבן מסמא אבן גדולה המושמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שתחת האבן כדאמר בתורת כהנים אף משא דמה חמור לטמא באבן מסמא דיש מטמא במשא ואינו מטמא באבן מסמא במסכת שבת בפרק רבי עקיבא (דף פב.): דאמרין במשא כולי עלמא לא פליגי דמטמא כי פליגי באבן מסמא דאין משאו אלא בדבר הראוי לינשא אבל גדולה אינה מטלטלת להיות הטומאה נישאת עליה וגבי זב הוא דרבייה קרא: **והנושא אותם.** במשכב הזב כתיב ומשכב הזב הנישא על אבן מסמא מטמא כלים שתחתיה כדמפרש בתורת כהנים וכתיב אותם למעוטי דמה:

אטו דמה בר משכב ומושב הוא!?

ולמעוטי, אבן מנוגעת בת משכב ומושב היא דאיצטריה קרא למעוטי, דתניא:

"יכול תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמא אדם בגדים? ודין הוא: ומה זב שאינו מטמא בביאה - עושה משכב ומושב לטמא אדם, לטמא בגדים, אבן מנוגעת שמטמאה בביאה, אינו דין שמטמאה משכב ומושב לטמא אדם, לטמא בגדים?"

תלמוד לומר: "הזב" 296 (ויקרא טו, ד) - **הזב ולא אבן מנוגעת.**

טעמא דמעוטיה קרא,

הא לאו הכי - מטמאה!

ומינה, לאו מי אמרת: **"הזב"** - ולא אבן מנוגעת?

הכא נמי אמר קרא: **"אשר היא יושבת עליו" 297** (ויקרא טו, כג), **"היא"** - ולא דמה.

נה,א

אי: מה היא מטמאה באבן מסמא,

אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא?

אמר רב אשי:

אמר קרא: **"והנושא אותם" 298** (ויקרא טו, י) - **"אותם"** - מיעוטה הוא.

²⁹⁶ כל המשכב אשר ישכב עליו הזב וטמא וכל הקלי אשר ישב עליו וטמא

²⁹⁷ ואם על המשכב הוא או על הקלי אשר הוא יושבת עליו פנגעו בו וטמא עד הערב

²⁹⁸ וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו וטמא עד הערב והנושא אותם ומכס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב

2. נה, א

רס"י

לכל טומאות הפורשות. לא שנה
 לח ולא שנה יבש :
דמפרך אפרוכי. שיבש יותר
 מדאי לר' יוחנן טהור דדומיא
 דעצם בעינן ועצם לא מיפרך :
דאקמח. לשון טחינה כקמח :
חוץ מן השינים. והא שינים
 דומיא דעצם הן וטהורין וקשיא
 לתרוייהו :
שינים. לא נבראו עמו שגדלין
 לאחר זמן :
אין גזעו מחליף. אם ניטל אינו
 חוזר :
הגלודה. בהמה שנקלף עורה
 מפני טורח מלאכה או מחמת
 שחין :
דתנן ר' מ' מכשיר. ואינה טרפה
 דהדרא בריא אלמא גזעו
 מחליף :

"ובשר המת".

מַלְלָן?

אמר ריש לקיש:

אמר קרא: **"לכל טומאותו"**²⁹⁹ (ויקרא כב, ה) - לכל טומאות הפורשות ממנו.

רבי יוחנן אמר:

"או בעצם אדם או בקבר"³⁰⁰ (במדבר יט, טז) -

"אדם" דומיא ד"עצם" -

מה עצם - יבש,

אף כאן - יבש.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דאפריה אפרוכי.

מיתיבי:

"בשר המת שהופרך - טהור!"

התם - דאקמח, והוי עפרא.

מיתיבי:

"כל שבמת - מטמא,

חוץ: מן השינים,

והשער,

והצפורן.

ובשעת חבורן - הכל טמא" (אהלות ג, ג).

אמר רב אדא בר אהבה:

דומיא דעצם,

מה עצם - שנברא עמו,

אף כל שנברא עמו.

והאיכא: **"שער וצפורן"** שנבראו עמו וטהורין!

אלא אמר רב אדא בר אהבה:

דומיא דעצם,

מה עצם - שנברא עמו,

ואין גזעו מחליף,

אף כל - שנברא עמו,

ואין גזעו מחליף,

יצאו: השינים - שלא נבראו עמו,

יצאו: שער,

וצפורן שאף על פי שנבראו עמו גזעו מחליף.

והרי עור - דגזעו מחליף,

דתנן³⁰¹:

"הגלודה:

רבי מאיר: מבשיר,

²⁹⁹ או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו
³⁰⁰ וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שמעת ימים
³⁰¹ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: ותנן

כ"י

אדהכי והכי. עד שהוא חוזר וגדל:
שליט בה אורא ומתה. הלכך טרפה:
שטיחין. מרדעת לחמור:
וחכמים פוסלין. דלא הדרא בריא אלמא אין גזעו מחליף:
קרי עליה בשרא. מתקשה בשרה ונעשה כעור:
אסיפא. סיפא דואלו שעורותיהן כבשרן:
וכולן. העורות שמנו חכמים להיות מטמאין כבשר בפי העור והרוטב:
שעבדן או הילך בהן כדי עבודה. כדרך שרגילין לתת עור לפני דורסן ושיעור עבודה מפרש בברכות (דף טו) ובפסחים (דף מו.) כדי מיל:
טהורין. שבטלן מתורת בשר:
כי עבדן. נמי טהור דהא בטילה:
נעשה מקומו צלקת. כלומר רושם נראה בה חריץ או גומא ואין כולו חוזר אבל שער וצפורן אין נטילתן ניכר:

וחכמים פוסלין (חולין נד.).

ואפילו רבנן לא קפסלי אלא דאדהכי והכי שליט בה אורא ומתה, ולעולם גזעו מחליף, ותנינן:

"אלו שעורותיהם נבשרו, עור האדם" (חולין קכב.)!

הא איתמר עליה:

אמר עולא:

דבר תורה - עור אדם טהור,

ומאי טעמא אמרו: טמא?

גזרה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור.

ואיכא דאמרי:

הרי עור דאין גזעו מחליף ותנן:

"וחכמים פוסלין" (חולין נד.) ואפילו רבי מאיר לא קא מכשר אלא דקריר בשרא וחייא,

ולעולם אין גזעו מחליף,

ואמר עולא:

דבר תורה - עור אדם טהור!

כי איתמר דעולא, אסיפא איתמר:

"וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור אדם".

ואמר עולא:

דבר תורה - עור אדם כי עבדו טהור,

ומה טעם אמרו: טמא?

גזרה שמא יעשה אדם עור אביו ואמו שטיחין.

והרי בשר דגזעו מחליף וטמא!

אמר מר בר רב אשי:

בשר נעשה מקומו צלקת.

3. נה, א-ב

רס"י

לאחרים. לזב: **שעיר המשתלח**. גורם טומאה למשלחו דכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר וגו': שרץ מטמא במגע ולא במשא: **נבלה**. במגע מטמאה אדם ולא בגדים שעליו ובמשא מטמאה אדם ובגדים שעליו כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו אבל במגע לא כתיב כבוס: זב אפילו מגעו מטמא בגדים דכתיב והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו וכן משאו דכתיב במשכב ומושב והנושא אותם יכבס בגדיו וקל וחומר לנושא זב עצמו: **והשתא דנפקא לן**. טומאת הזב מוהזב את זובו דאיתקש זובו לו זובו טמא למה לי: **זב חדא זובו תרתי**. וכתיב לזכר דבשתי ראיות ראשונות דין זכר עליו שאינו מטמא באונס ומכאן ואילך איתקש לנקבה דאפילו ראה שלישי באונס חייב קרבן: **והשתא דכתיב זובו טמא**. דנפקא לן מיניה עיקר טומאת זוב מהשתא דרוש מוהזב את זובו הך דרשא דלא תחלוק בין מגעו למשאו ואע"פ שאתה דורשו לדרשא אחריני:

"אָבֵל הַזֹּבֵב".

זוב מנלן?

דתניא:

"**זובו טמא**"³⁰² (ויקרא טו, ב) - לימד על הזוב שהוא טמא. והלא דין הוא: לאחרים גורם טומאה, לעצמו לא כל שכן? **שעיר המשתלח יוכיח** - שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור, אף אתה אל תתמה על זה - שאף על פי שגורם טומאה לאחרים הוא עצמו טהור. **תלמוד לומר: "זובו טמא"** - לימד על הזוב שהוא טמא.

ואימא הני מילי במגע,

אבל במשא - לא,

מידי דהנה אשרץ!

אמר רב ביבי בר אבוי:

במגע - לא איצטריך קרא,

דלא גרע משכבת זרע,

כי איצטריך קרא - למשא.

נה,ב

ואימא: במשא - מטמא אדם, ובגדים,

במגע - אדם מטמא, בגדים לא לטמא, מידי דהנה אמגע נבלה!

לא סלקא דעתך,

דתניא:

"**אחרים אומרים**:"

"**הזב את זובו לזכר ולנקבה**"³⁰³ (ויקרא טו, לג) - מקיש "זובו" לו, מה הוא - לא חלקת בין מגעו למשאו לטמא אדם ולטמא בגדים, אף זובו - כן".

והשתא דנפקא לן מ"הזב את זובו" (ויקרא טו, לג) - "זובו טמא" (ויקרא טו, ב) למה לי?

אמר רב יהודה מדסקרתא:

איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: שעיר המשתלח יוכיח - שגורם טומאה לאחרים, והוא עצמו טהור.

ואי משום "**הזב את זובו**" - למניינא הוא דאתא: "**זוב**" - חד,

"זובו" - תרתי,

ובשלישי - אקשיה רחמנא לנקבה,

כתב רחמנא "**זובו טמא**".

והשתא דאמר רחמנא: "**זובו טמא הוא**" (ויקרא טו, ב) - דרוש ביה נמי האי.

³⁰² דברו אל בני ישראל ואמרתם אליהם איש איש מי יהיה זב ממשרו זובו טמא הוא

³⁰³ והדונה פנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה

4. נה, ב

רש"י

כִּיחוּ וְנִיעוּ. מִיֵּן רוּק הֵן: **תלמוד לומר וכי ירוק.** וי"ו דריש:
במה שביד טהור. אם רק במה שביד טהור דהוה ליה טהור נושא את הרוק:
זה מגע נבלה. שטהרתי לך בגדים שעליו וטמאתים לך כאן במגע הרוק:
ואימא משא דשרץ. שטהרתי לך את הנושאו טמאתי לך בכאן בנושא הרוק אבל מגעו כנבלה:
לימא באדם. דדרשינן במה שביד אדם והיינו משאו ובלאו דרשא דטהרה שטהרתי לך וכי נפקא לך משא:
מאי בטהור. דמשמע טהרה שטהרתי במקום אחר טמאתי בכאן:
ש"מ תרתי. משא מרבויה דבי"ת שבטהור ומגע לטמא בגדים מטהור:

"והרוק".

רוק - מְגַלָּן?

דְתַנְיָא:

"וְכִי יִרְק" ³⁰⁴ (ויקרא טו, ח) - יְכוּל אֶף עַל פִּי שְׂלֵא נִגְעַ?

תְּלַמּוּד לֹמַר: "בְּטָהוֹר" - עַד שְׂיַגַע בְּטָהוֹר.

אִין לִי אֶלֶא רוּקוּ,

כִּיחוּ,

וְנִיעוּ,

וְנִי הָאֶף שְׂלוּ - מִנִּין?

תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְכִי יִרְק"."

אָמַר מַר: "יְכוּל אֶף עַל פִּי שְׂלֵא נִגְעַ?"

מֵהֵיכָא תִּיתִי?

סְלָקָא דְעַתְדָּא אֲמִינָא:

גִּילְף 'רוּק' (ויקרא טו, ח) 'רוּק' ³⁰⁵ (דברים כה, ט) מִיְבָקָה,

מָה הָתָם - אֶף עַל פִּי דְלֵא נִגְעַ,

אֶף הָכָא - נִמִּי דְלֵא נִגְעַ,

קָא מְשַׁמַּע לֵן.

וְאִימַר: הֵנִי מִלִּי בְּמַגַּע, אֲבָל בְּמִשְׁא לָא, מִיְדֵי דְהוּהוּ אֶשְׁרָץ!

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:

תְּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל:

אָמַר קְרָא: "בְּטָהוֹר" - מָה שְׂבִיד טָהוֹר טְמֵאתִי לָךְ.

וְאִימָא: בְּמִשְׁא - מְטַמָּא אָדָם וּבְגָדִים,

בְּמַגַּע - אָדָם לְטַמָּא בְּגָדִים לָא לְטַמָּא, מִיְדֵי דְהוּהוּ אֲמַגַּע נְבִלָה!

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ,

וְכֵן תְּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל:

אָמַר קְרָא: "בְּטָהוֹר" - טָהוֹרָה שְׂטָהוֹרְתִי לָךְ בְּמַקּוּם אַחֵר, טְמֵאתִי לָךְ כְּאֵן.

וְאִיזָה זֶה?

זֶה מַגַּע נְבִלָה.

וְאִימָא: כְּמִשְׁא דְשְׁרָץ!

אִם כֵּן נִכְתּוּב קְרָא: 'בְּאָדָם', מָאִי "בְּטָהוֹר"?

שְׁמַע מִיְנָה: תִּרְתִּי.

³⁰⁴ וְכִי יִרְק הַיּוֹב בְּטָהוֹר וְכַסֵּס בְּגִדָיו וְרוּחַץ בְּמִים וְטַמָּא עַד הָעָרֵב³⁰⁵ וְנִגְשָׁה וְבִמְתוֹ אֵלָיו לְעִינֵי הַזְּקֵנִים וְהִלְצָה נִעְלוּ מַעַל רַגְלוֹ וַיִּירָקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו

5. נה, ב

רש"י

בנגררין דרך הפה. שגררן והוציאן דרך הפה:
ורחמנא רבייה. מכי ירוק כל דדמי לרוק:
ורב. כיון דלאו מעין הוא אלא מפני שגררן דרך פיו קתני לה ומשום צחצוחי הרוק:
ליחשוב נמי במתניתא דמעתי עינו. ונוקמה בשגוררה דרך הפה דהאמר רב אפשר לגוררה דרך הפה:
דאמר רב האי מאן דבעי דלסתמיה. שיתעוור: ליכחול עיניה מעובד כוכבים ולוי אמר כו' מאי טעמא דרב דלא אמר לימות. דסבר אם נתן העובד כוכבים לתוכו סם המות יכול לגוררו ולהוציאו דרך פיו כדרך הרוקקין שמושכין מי האף בפייהם ע"י רוח נשימתם לגופן:
זיהרא. ארס של סם המות:
ליחה סרוחה. קויטור"א:
מגפתו. מכתו:
טומאת משקין. לטמא אוכלין ומשקין כשאר משקין טמאים:
ברביעית. זהו שיעור משקין לטומאה:
טומאה חמורה. אדם ובגדים דמעיינות הן:
בשלמא לרב. דאמר האי דקתני להו תנא דלעיל בנגררין דרך הפה איכא לתרוצי דהאי תנא להכי לא תני להו דכיון דטומאתן לאו מחמת עצמן היא אלא משום צחצוחי רוק לא פסיקא ליה דהא זימנין דנפקי דרך חוטם וטהורין ובמילתא דלא פסיקא לא קמיירי:
אלא לרבי יוחנן. דאמר לעולם טמאין ליתני:

"ומי האף".

מאי "מי האף"?

אמר רב:

בנגררין דרך הפה, לפי שאי אפשר למי האף בלא צחצוחי הרוק.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו בנגררין דרך החוטם.

אלמא קסבר: 'מעין' הוא, ורחמנא רבייה.

ורב,

נחשוב נמי דמעתי עינו!

דאמר רב:

האי מאן דבעי דלסתמיה לעיניה ליכחול מנכרי.

ולוי אמר:

האי מאן דבעי דלימות, ליכחול מנכרי.

ואמר רב חייא בר גוריא:

מאי טעמא דרב, דלא אמר האי מאן דבעי דלימות? הואיל ויכול לגוררן ולהוציאן דרך הפה!

ורב?

נהי דזיהרא - נפיק,

דמעתיא גופא - לא נפיק.

תא שמע:

"תשעה משקין הזב הו: היזעה,

והליחה סרוחה,

והריעי - טהורין מכלום.

דמעתי עינו,

ודם מגפתו,

וחלב האשה - מטמאין טומאת משקין ברביעית.

אבל: זובו,

רוקו,

ומימי רגליו - מטמאין טומאה חמורה".

ואילו 'מי האף' - לא קתני,

בשלמא לרב לא קתני - דלא פסיקא ליה למתני, זימנין דאתי דרך הפה,

וזימנין דאתי דרך החוטם,

אלא לרבי יוחנן - ליתני!

ולטעמיה, כיחוי, וניעוי - מי קתני?!

אלא תנא: "רוק" - וכל דאתא מרבויה,

הקא נמי, תנא: "רוקו" - וכל דאתא מרבויה.

6. נה, ב - נו, א

רש"י

ותשקמו בדמעות שלישי. אלמא משקה איקרו: דם חללים ישתה. אלמא דם חלל איקרי משקה ודם מגפתו נמי דם חללים הוא דהא קטליה פלגיה: פלגיה: זובו טמא וזאת. דסמיך ליה וזאת תהיה טומאתו וגוי ודרשי האי וזאת אקרא דלעיל זובו טמא וזאת כלומר דבר אחר נמי כזוב: ממקום טומאה. ממקום שזוב יוצא שהוא טמא בשבילו: דם היוצא מפי אמתו. של זב גמור יליף ליה לקמן דטהור: יכול דם היוצא מפיו. של זב יהא נדון כרוק ודם היוצא מפי אמתו יהא נדון כזוב: ואיפוך אנא. וזאת לרבות דם והוא להוציא מי רגלים: שמתעגל. מתאסף הרבה כאחד ואח"כ יוצא כגון רוק ומי רגלים ושכבת זרע: דם אין מתעגל ויוצא דכי אתא קמא קמא נפיק: וחוזר ונבלע. כשאינו מוציא: אף כל כו'. כגון סילון של מי רגלים חוזר ונבלע יצא דם שאינו מתעגל ויוצא חלב אע"ג שמתעגל אינו חוזר ונבלע:

"דמעות עינו" - דכתביב: "ותשקמו בדמעות שלישי"³⁰⁶ (תהילים פ, ו).
 "ודם מגפתו" - דכתביב: "ודם חללים ישתה"³⁰⁷ (במדבר כג, כד).
 מה לי קטליה כוליה, מה לי קטליה פלגיה.
 "חלב האשה" - דכתביב: (שופטים ד, יט) "ותפתח את נאד החלב ותשקהו"³⁰⁸.

"מימי רגליו" - מנלן?

דתניא:

"זובו טמא ... וזאת"³⁰⁹ (ויקרא טו, ב-ג) - לרבות מימי רגליו לטומאה. והלא דין הוא: ומה רוק הבא ממקום טהרה - טמא, מימי רגליו הבאין ממקום טמא - אינו דין שיהו טמאין? דם היוצא מפי האמה יוכיח, שבא ממקום טמא - וטהור, אף אתה אל תתמה על זה שאף על פי שבא ממקום טומאה - יהיה טהור. תלמוד לומר: "זובו טמא ... וזאת" - לרבות מימי רגליו לטומאה."

"דם היוצא מפי האמה" - מנלן דטהור?

דתניא:

"יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמאין? תלמוד לומר: "זובו טמא הוא" (ויקרא טו, ב) - הוא טמא,

ואין דם היוצא: מפיו,

ומפי האמה טמא, אלא טהור."

ואיפוך אנא?

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: דומיא דרוק, מה רוק שמתעגל ויוצא, אף כל שמתעגל ויוצא. יצא דם - שאין מתעגל ויוצא.

והרי חלב שבאשה שמתעגל ויוצא, ואמר מר: "חלב שבאשה מטמא טומאת משקיו", "טומאת משקיו" - אין, אבל לא טומאה חמורה!

אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: דומיא דרוק, מה רוק מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע, אף כל מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע, יצא דם - שאינו מתעגל ויוצא, יצא חלב שבאשה - שאף על פי שמתעגל ויוצא אינו חוזר ונבלע.

ונילף מזובו, מה זובו - שאין מתעגל ויוצא מטמא, אף כל!

אמר רבא:

מזובו ליפא למילף, שכן גורם טומאה לאחרים.

³⁰⁶ האכלתם להם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי

³⁰⁷ הו עם פלביא יקום וקארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה

³⁰⁸ ויאמר אליה השקיני נא מעט מים כי צמאתי ותפתח את נאוד החלב ותשקהו ותכסהו

³⁰⁹ ב דברו אל בני ישראל ואמרתם להם איש איש מי יהיה זב ממשרו זובו טמא הוא.

ג וזאת תהיה טומאתו בזובו דר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טמאתו הוא

נא

7. נו, א

רפ"י

ושלדו. דפוס צורתו :
 קיימת. שלא נשבר ונתפזר :
 בכולן. בשכולו שלם טמא אפילו
 יבש :
 בהם. בשרצים כתיב (ויקרא יא)
 כל הנוגע בהם :
 מהם. וכל אשר יפול עליו מהם
 במותם יטמא (שם) :
 זבוגי. פרוייט הנמצאים יבשים
 במחוזא והוא צב ויש שקורין
 אותו בלעז בו"ט :
 המהוהא. בלוייה ונרקבת :

"והשרץ".

אמר ריש לקיש:
 שרץ שביבש, ושלדו קיימת - טמא.

והאנו תנו:
 "מטמאין - לחין,
 ואין מטמאין - יבשין!"

אמר רבי זירא:
 לא קשיא:
 הא - בכולן,
 הא - במקצתן.

דתניא:

"אמר רבי יצחק ברבי ביסנא אמר רבי שמעון בן יוחי:

"בהם" ³¹⁰ (ויקרא יא, לא) יכול בכולן?
 תלמוד לומר: "מהם" ³¹¹ (ויקרא יא, לב).

אי "מהם" יכול במקצתו?
 תלמוד לומר: "בהם".

הא ביצד?
 כן - בלח,
 כן - ביבש".

אמר רבא:

הני זבוגי דמחוזא, כי שלדו קיימת - טמאין.

ואמר ריש לקיש:
 שרץ שנשרף, ושלדו קיימת - טמא.

מיתבי:

נמצא שרץ שרוף על גבי הזיתים,
 וכן מטלית המהוקה - טהורין,
 שכל הטמאות בשעת מציאתו" (טהרות ט, ט)!

אמר רבי זירא:

לא קשיא:
 הא - בכולן,
 הא - במקצתן.

דתניא:

"אמר רבי יצחק ברבי ביסנא משום רבי שמעון בן יוחי:

"בהם" (ויקרא יא, לא) יכול בכולן?
 תלמוד לומר: "מהם" (ויקרא יא, לב).

אי "מהם" יכול במקצתו?
 תלמוד לומר: "בהם".

הא ביצד?
 כן - בשרוף,
 כן - בשאינו שרוף".

³¹⁰ אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנוגע בהם במתם וטמא עד הערב

³¹¹ וכל אשר יפל עליו מהם במתם וטמא מקל פלי עץ או בגד או עור או שק כל פלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר

8. נו, א

רש"י

רר. כעין ריר שהוא לח כמו (שמואל א כא) ויורד רירו על זקנו :
תחילתו אע"פ שאין סופו. אין צריך שיהו המים פושרין בסוף כשיכלה מעת לעת :
יהודה בן נקוסא אומר. אין צריך שיהו המים פושרין בסוף אכן יהו על השרץ כמעת לעת אע"פ שאין סופן וקולא היא דאי לא הדר בהכי טהור ואע"ג דאי הוו פושרין כל מעת לעת הוה הדר :

"מְטַמְּאִין לַחַיִּין [וְאִין מְטַמְּאִין יְבֻשִׁין]."

"זב" - דְּכָתִיב: **"רַר בְּשִׂרוֹ"**³¹² (ויקרא טו, ג).
"ביחו", "וְנִיעוּ וְרוּקוּ" - דְּכָתִיב: **"כִּי יִדַּק הַזָּב"**³¹³ (ויקרא טו, ח) - כְּעִין רוּק.
"שָׂרָץ" - "בְּמִוְתָם"³¹⁴ (ויקרא יא, לא) - אָמַר רַחֲמֵנָא כְּעִין מִיתָה.
"שֹׁכְבַת זָרַע" - הָרְאוּיָה לְהִזְרִיעַ.
"נִבְלָה" - דְּכָתִיב: "כִּי יָמוּת"³¹⁵ (ויקרא יא, לט) - כְּעִין מִיתָה.

"אם יכולין להשרות [ולחזור לבמות שהן - מטמאין לחין, ומטמאין יבשין]

**ובמה היא שריתן?
 בפושרין מעת לעת?"**

כְּעִי רַבִּי יִרְמְיָה:
 תְּחִילְתוֹ וְסוּפוֹ בְּפוֹשְׁרִין,
 או דְּלָמָּא:
 תְּחִילְתוֹ אִף עַל פִּי שְׂאִין סוּפוֹ?

תָּא שְׁמַע:
 דְּתַנָּיָא:
**"כמה היא שריתן בפושרין?
 יהודה בן נקוסא אומר:
 מעת לעת,
 תחילתו אף על פי שאין סופו.
 רבן שמעון בן גמליאל אומר:
 צריכין שיהו פושרין מעת לעת."**

³¹² וזאת תהיה טמאתו מזובו רר בשירו את זובו או ההתים בשירו מזובו טמאתו הוא
³¹³ וכי ידק הזב בטהור וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב
³¹⁴ אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנגע בהם במתם וטמא עד הערב
³¹⁵ וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע מנבלתה וטמא עד הערב

רש"י

טומאת רקב. מלא תרווד ממנו
מטמא במגע ומשא ואהל:

9. נו, א

"רבי יוסי אומר: בשר המת יבש,
ואינו יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה - טהור".

אמר שמואל:
טהור מלטמא בכזית,
אבל מטמא - טומאת רקב.

תניא נמי הכי:
"רבי יוסי אומר:
בשר המת שביש ואין יכול לשרות ולחזור כמות שהיה - טהור מלטמא בכזית.
אבל טמא טומאת רקב".

10. נו, א-ב

רפ"י

מתניתין

השרץ שנמצא במבוי - מטמא למפרע.
עד שיאמר: בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ,
או עד שעת כבוד.

וכן נתם שנמצא בחלוק - מטמא למפרע.
עד שיאמר: בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו נתם,
או עד שעת הכבוד.

ומטמא: בין לח בין יבש.
רבי שמעון אומר:

היבש - מטמא למפרע,
והלח - אינו מטמא אלא עד שעת שיהא יכול לחזור ולהיות לח.

גמרא

איבעיא להו:

עד שעת כבוד חזקתו בדוק,

או דלמא:

חזקתו מתכבד?

ומאי נפקא מינה?

דאמר: כביד ולא בדיק.

אי אמרת: "חזקתו בדוק" - הא לא בדק.

אי אמרת: "חזקתו מתכבד" - הא מתכבד.

נו, ב

אי נמי דאשתכח בגומא.

אי אמרת: "חזקתו בדוק" - מאן דבדק, בגומא נמי בדיק.

אי אמרת: "חזקתו מתכבד" - גומא לא מתכבדא.

"וכן נתם שנמצא בחלוק - מטמא למפרע.

עד שיאמר: בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו נתם,
או עד שעת הכבוד."

איבעיא להו:

"עד שעת כבוד": חזקתו בדוק,

או דלמא:

חזקתו מתכבד?

למאי נפקא מינה?

דאמר: כיבס ולא בדק.

אי אמרת: "חזקתו בדוק" - הא לא בדק.

אי אמרת: "חזקתו מתכבד" - הא מתכבד.

אי נמי,

דאשתכח בגומא,

אי אמרת: "חזקתו בדוק" - מאן דבדק, בגומא נמי בדיק.

אי אמרת: "חזקתו מתכבד" - בגומא לא מתכבד.

מאי?

תא שמע:

מתני'
ומטמא בין לח ובין יבש. הכתם
או השרץ בין שנמצאו לחין בין
שנמצאו יבשין מטמא כל טהרות
שנמצאו במבוי מיום כיבודו
ושעשתה האשה מיום כבוס:
היבש מטמא למפרע. עד שעת
כיבוד או כיבוס דאיכא למימר
לאחר כיבוס מיד נפל אבל הלח
אינו מטמא למפרע אלא עד שעה
שנוכל לומר אם נפל באותו יום
עדיין הוא יכול להיות עכשיו לח
אבל עד שעת הכיבוד לזמן
מרובה. לא דהא לח הוא ואי
מההיא שעתא נפל הוה מתעביד
יבש:

גמ'

חזקתו בדוק. מי מחזקינן דבדיק
ליה בשעת הכיבוד ומשום הכי
טהרות דקודם כיבוד טהורות:
או משום דחזקתו מתכבד. דאי
הוה התם בשעת כיבוד הוי נפיק
האי שרץ מחמת כיבוד:
דאמר כביד ולא בדיק. כבדתיו
ולא בדקתיו אי אמרת דהא
דמטהרין הנך דמקמי כיבוד
משום דחזקתו שבדקו בשעת
כיבוד הא לא בדיק וטהרות
דמקמי כיבוד נמי טמאו ואי
אמרת כו':

אי נמי. בסתמא דלא אמר לא
בדקתי ואשתכח שרץ בגומא:
בסטרא. בצדי הבגד שיש שם
קמטים ותפירות שקורין
וירוניש:

וירוניש:

רש"י

מפני מה אמרו כו'. כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהרו טהרות דקודם כיבוד:
למפרע. אפילו דקודם כיבוד טמאות:
ומפני מה אמרו. ומפני מה תלו טהרה בכבוס:
תחזור ותכבסנו. אם לא בדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמצא בו כתם ואין ידוע אם קודם כבוס היה בו לטמא טהרות של קודם לכן:
אם נדחו. מראיו מחמת כבוס זה:
בידוע שלאחר כבוס. ראשון נפל ראשון טהורות דאי קודם כבוס קמא הוה ביה כבר נדחו מראיו מחמת כבוס ראשון:
מקדיר. נכנס בבגד טרשטריי"ש כתם שלפני כבוס מגליד וגלדו עבה:

דתניא:

"אמר רבי מאיר:

מפני מה אמרו: השרץ שנמצא במבוי - מטמא למפרע,
עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה,
ולא היה בו שרץ,
או עד שעת כיבוד?
מפני שחזקת בני ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כבודיהם,
ואם לא בדקו - הפסידוהו למפרע.

ומפני מה אמרו: כתם שנמצא בחלוקה - מטמא למפרע,
עד שיאמר בדקתי את החלוקה,
ולא היה בו כתם,
או עד שעת הכבוס?
מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן,
ואם לא בדקו - הפסידו למפרע.

רבי אחא אמר:

תחזור ותכבסנו,
אם נדחה מראיתו - בידוע שלאחר כבוס,
ואם לאו - בידוע שלפני הכבוס.

רבי אומר:

אינו דומה כתם שלאחר הכבוס לכתם שלפני הכבוס,
שזה - מקדיר,
וזה - מגליד."

שמע מינה:

חזקתו בדוק.

שמע מינה.

11. נו, ב

רס"י

לא שנו. אדר' שמעון קאי:
למפרע. עד שעת הכבוס:

"ומטמא: בין לח בין יבש.

רבי שמעון אומר:

היבש - מטמא למפרע,

והלח - אינו מטמא אלא עד שעת שיהא יכול לחזור ולהיות לח."

אמר רבי אלעזר:

לא שנו אלא שרץ,

אבל פתם לח - נמי מטמא למפרע.

אימר: יבש היה, ומיא נפיל עליה.

שרץ נמי, אימר: יבש היה, ומיא נפיל עליה!

אם איתא דהכי הוא,

אמרטוטי אימרטט.

12. נו, ב

רש"י

מתני'

באין מרקם טהורים. שהן עובדי כוכבים ודמן טהור:
שהן גרים. ודמן טמא:
וטועין. שאין מצניעין את כתמיהם:
וחכמים מטהרין. בגמרא פריך ואי דישראל טהור דמאן טמא:
שלא נחשדו. ומכבסין אותם:

גמ'

קא פסיק ותני. הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין ואפילו מתרמוד אלמא בני תרמוד עובדי כוכבים גמורים הן:
זאת אומרת מקבלין גרים מן התרמוד. וכשרין לבא בקהל ולא אמרינן ממזרים הן שנתערבו בבנות עשרת השבטים ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר:

מתניתין

כל הכתמיו: הבאין מרקם - טהורין.

רבי יהודה: מטמא,

מפני שהם גרים, וטועין.

הבאין מבין הנכרים - טהורין.

מבין ישראל,

ומבין הנותים - רבי מאיר מטמא.

וחכמים מטהרים,

מפני שלא נחשדו על כתמיהן.

גמרא

קפסיק ותני: אפילו מתרמוד.

אמר רבי יוחנן:

זאת אומרת: מקבלין גרים מתרמוד.

איני?!

והא רבי יוחנן וסביא דאמרי תרונייהו:

אין מקבלין גרים מתרמוד!

וכי תימא: זאת, ולא סבירא ליה - והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה!

אמוראי ניהו, ואליבא דרבי יוחנן.

13. נו, ב

רפ"י

גרי אריות הן. מפורש בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בהם את האריות וגו':
 גרי אמת הן. ודמן טמא:
 בערי ישראל. במקום גלוי:
 נחשדו על כתמיהן. דלא מצנעי להו:

"מבין ישראל ומבין הכותים - רבי מאיר מטמא.

וחכמים מטהרים.

מפני שלא נחשדו על כתמיהן".

ורבנן,

אי דישראל מטהרי - דמאן מטמו!

חסורי מחסרא והכי קתני:

"מבין ישראל - טמא.

"מבין הכותים רבי מאיר - מטמא דכותים גרי אמת הן.

וחכמים מטהרין דכותים גרי אריות הן".

אי הכי, "שלא נחשדו על כתמיהן"?! גרי אריות מבעי ליה!

אלא הכי קאמר:

מבין ישראל ומבין הכותים - טמאין,

דכותים גרי אמת הן.

הנמצאין בערי ישראל - טהורין,

שלא נחשדו על כתמיהם, ואצנועי מצנעי להו.

הנמצאין בערי כותים - רבי מאיר מטמא,

דנחשדו על כתמיהם.

וחכמים מטהרין,

שלא נחשדו על כתמיהן.

14. נו, ב - נז, א

רש"י

מתני'

בכל מקום. במקום ישראל: **בחדרים**. מסתמא מדאצנעי דם נדה הוא: **בית הטמאות**. חדר שהנשים משתמשות בו בימי נדותן: **סככות ופרעות**. בגמי מפרש להו וספק נינהו ומדרבנן וכותיים לית להו:

גמ'

מאי דרוש. כותיים שאין קוברים את הנפלים: **לא תסיג גבול רעך**. ומוקמינן לה בספרי במוכר קברי אבותיו: **נאמנין לומר קברנו**. דמידי דאורייתא הוא טומאת המת: **והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול**. לא דרשי ליה במחטיא את חבריו ולא איכפת להם אם אנו חוטאים על פיהם: **בכהן**. כותי עומד שם: **דקאכיל מינה**. ותרומה טמאה באזרה לטהור וכ"ש לטמא: **לא בקיאי ביצירה**. וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא:

מתניתין

כל הכתמים הנמצאים בכל מקום - טהורין.

חוץ מן: הנמצאים בחדרים, ובסביבות בית הטמאות.

בית הטמאות של נותים - מטמאין באהל,

מפני שהם קוברין שם את הנפלים.

רבי יהודה אומר:

לא היו קוברין אלא משליכין וחייה גוררתו³¹⁶

נאמנים לומר: קברנו שם את הנפלים,

או לא קברנו.

נאמנים לומר על הבהמה: אם בכרה,

אם לא בכרה.

נאמנים: על ציון קברות.

ואין נאמנין: לא על הסככות,

ולא על הפרעות,

ולא על בית הפרס.

זה הפלל:

דבר שחשודים בו - אין נאמנין עליו.

גמרא

מאי דרוש?

נזא

"לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך"³¹⁷ (דברים יט, יד) - כל שיש לו נחלה - יש לו גבול, כל שאין לו נחלה - אין לו גבול.

"נאמנים לומר: קברנו".

והא לית להו: "ולפני עור לא תתן מכשול"³¹⁸ (ויקרא יט, יד)!

אמר רבי אבהו:

בכהן עומד שם.

ודילמא כהן טמא הוא!

דנקיט תרומה בידיה.

ודילמא תרומה טמאה היא!

דקאכיל מינה.

אי הכי, מאי למימרא?

מהו דתימא: לא בקיאי ביצירה,

קא משמע לן.

³¹⁶ גוררתו?³¹⁷ לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה³¹⁸ לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה'

15. נז, א

רש"י

בטינוף. בבהמה דקה ופוטר את הבהמה מן הבכורה ובבכורות (דף כא:). מפרש מאי טינוף שמבצבצת ומוציאה דם דרך רחם וזהו הולד שנימוח ויוצא הלכך הבא אחריו אינו בכור והני כותיים לא בקיאי בטינוף וזימנין דלא טניף ואמרו טינוף הוא ופוטרין את הבא אחריו קמ"ל:

"נֶאֱמַנִין עַל הַבְּהֵמָה אִם בְּנֶהָ, אִם לֹא בְּנֶהָ."

וְהָא לִית לָהּ "וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשֵׁל"³¹⁹ (ויקרא יט, יד)!

אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
בְּגוֹזֵז וְעוֹבֵד.

אִי הָכִי מַאי לְמִימְרָא?

מַהוּ דְתִימָא: לָא בְקִיאי בְטִינוּף,
קָא מִשְׁמַע לָן.

16. נז, א

רס"י

על ציון. לציין וסומכין עליהן ועבדינן טהרות היכא דלא ציינו: אילן המיסך על הארץ. והוא סמוך לדרך בית הקברות וזימנן דמיתרמי בין השמשות וקברי התם ואם הענפים מובדלים שאין האהל שלם וידוע ודאי שיש קבר תחת האהלות ואין ידוע איזה הוא והכותי מעיד על אחד זה טהור אינו נאמן לפי שאינו חש על הספק ותולה הטומאה באהל שני מספק:

פרעות. גדולות ובולטות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין אנו יודעין תחת איזהו מהן ובא כותי והעיד על מקצתן שהן טהורות אינו נאמן משום דלספקא לא חייש ותולה הספק באחרות:

בית הפרס. שדה שנחרש בה קבר ואוקמי רבנן על סביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה שדיקדקה המחרישה את העצמות ומגלגלתן:

מנפח. דבשר ליכא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך:

שנידש. ברגלי אדם שהרגלים נושאים את העצמות ושחקום: **פרס.** לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות:

בית ארבעת סאין. היינו ק' על ק' שהרי חצר המשכן מאה על חמשים והוא בית סאתים:

שדה שאבד בה קבר. מיקרי נמי בית הפרס ורבנן גזרו בכולה דתניא במועד קטן (דף ה: ג') בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושנחרש בה קבר ושדה בוכין:

שאין מעיד אלא על גופו של קבר. דכיון דאמרי אין שם קבר ברוח זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני אלמא נאמנין על בית הפרס ועל (בית) הסככות:

מהלך על פני כל השדה. דכיון דעל פני כולה מהלך ודאי פשיטא ליה דניטלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמשיר רוח אחת הלכך אפילו במקום שעבר אינו נאמן משום דאיהו לספקא לא חייש:

מאי למימרא. נהי דלספק לא חייש לודאי חייש וכיון דפשיטא לן דקבר הוה בה והוא מהלך על פני כולה הרי עובר על מקום הקבר ואי לאו דקים ליה שניטלה הטומאה לא עבר:

רצועה נפקא. מן השדה ונקראת על שם שדה זו ושם הוא תולה את מקום הטומאה והכא עבר מספקא דלספקא לא חייש:

קמ"ל. כיון דעל כל ד' רוחותיה עובר בתוכה לרצועה לא חיישינן:

"נאמנין: על ציון קברות. ואין נאמנין: לא על הסככות, ולא על הפרעות, ולא על בית הפרס."

ואף על גב דמדרבנן הוא, כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה. דכתיב: **"וְרָאָה עַצְם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוֹן"**³²⁰ (יחזקאל לט, טו).

"אבל אין נאמנין: לא על הסככות, ולא על הפרעות."

"סככות"

דתנן:

"אלו הן סככות אילן המיסך על הארץ" (אהלות ח, ב).

"פרעות"

דתנן:

"אבנים פרעות היוצאות מן הגדר" (אהלות ח, ב).

"בית הפרס"

אמר רב יהודה אמר שמואל³²¹:
מנפח אדם בית הפרס והולך.

רב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר:
בית הפרס שנידש - טהור.

ותנא:

"החורש בית הקברות - הרי זה עושה בית הפרס. ועד כמה הוא עושה? מלא מענה מאה אמה - בית ארבעת סאין. רבי יוסי אומר: חמש."

ולא מהימני!?

והתניא:

"שדה שאבד בה קבר:

נאמן כותי לומר: "אין שם קבר" - לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר. אילו שהוא מיסך על הארץ:

נאמן לומר: "אין תחתיו קבר" - לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר!"

אמר רבי יוחנן:

במהלך וקא על פני כולה.

אי הכי, מאי למימרא!

מהו דתימא: רצועה נפקא, קא משמע לן.

³²⁰ ועברו העברים בארץ וראו עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל היא המון גוג
³²¹ כתבי יד וברוב המקבילות. יש שגרסו רב שמואל, ויש גרסו רב.

17. בז, א

רש"י

לאתווי תחומין. אין נאמנין
 לומר עד כאן תחום שבת
 דתחומין דרבנן וכותיים לא
 סבירא להו:
 ויין נסך. דאין כותי מקפיד על
 מגע עובד כוכבים:

"זה הפלל: דבך שחשודים בו - אין נאמנין עליי".

"זה הפלל" - לאתווי מאי?

לאתווי: תחומין,
 ויין נסך.

הדרן עלך דם הנדה